

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ

ЗА НОРМАМИ ЗАКОНУ УКРАЇНИ №1402-VIII ВІД 02.06.2016 РОКУ
«ПРО СУДОУСТРІЙ ТА СТАТУС СУДДІВ», ЩО НАБУВАЄ ЧИННОСТІ
30.09.2016 РОКУ

Презентація
судді ОААС Кравець О.О.

ВИМОГИ КОНВЕНЦІЇ З ПРАВ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД ЛЮДИНИ ВІД 04.11.1950 РОКУ

- ч.1 статті 6 Конвенції:
- Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним та безстороннім судом, встановленим законом .

*«має не лише здійснюватись правосуддя – ще має бути видно, що воно здійснюється»
п.106 Рішення ЄСПЛ «Олександр Волков проти України»*

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Основні принципи незалежності судових органів (Схвалені резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 р.)

Європейська хартія про статус суддів (Рада Європи, 1998 р.)

Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки (ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. на 1098 засіданні заступників міністрів).

Висновок №1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та незмінюваності суддів

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Велика хартія суддів. Консультативна рада європейських суддів. Основоположні принципи (прийнята у Страсбурзі, 17 листопада 2010 року КРЄС (2010))

Монреальська універсальна декларація щодо незалежності правосуддя (Перша світова конференція щодо незалежності правосуддя, Монреаль, 1983 р.)

«Бангалорські принципи поведінки суддів», схвалені резолюцією № 2006/23 Економічної та Соціальної ради ООН від 27.07.2006 р.

Висновок ВК №18 (2015) щодо позиції судової влади та її відносин з іншими гілками державної влади в умовах сучасної демократії

ПЛАН ДІЙ РАДИ ЄВРОПИ ЩОДО ПОСИЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА НЕУПЕРЕДЖЕНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ , УХВАЛЕНИЙ 13 .04 .2016 РОКУ НА 1253-МУ ЗАСІДАННІ ЗАСТУПНИКІВ МІНІСТРІВ КОМІТЕТ МІНІСТРІВ РАДИ ЄВРОПИ

На суддів не можна накладати жодних дисциплінарних стягнень без проведення належного розслідування та завершення дисциплінарних проваджень.

Дисциплінарні порушення повинні бути встановлені чітко і точно.

Як у законодавстві, так і на практиці повинна існувати шкала можливих санкцій.

Якщо виконання суддею своїх повноважень призводить до порушення дисциплінарного або кримінального проваджень з огляду на умисел або злочинну недбалість, вкрай важливо, щоб такі провадження відповідали всім необхідним процесуальним гарантіям і здійснювались незалежним, неполітичним органом. Санкції слід накладати пропорційно, уникаючи свавілля, політичних мотивів або будь-яких інших підстав, не пов'язаних зі спроможністю судді здійснювати свої повноваження.

**ПЛАН ДІЙ РАДИ ЄВРОПИ ЩОДО ПОСИЛЕННЯ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА НЕУПЕРЕДЖЕНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ
, УХВАЛЕНИЙ 13 .04 .2016 РОКУ НА 1253-МУ ЗАСІДАННІ
ЗАСТУПНИКІВ МІНІСТРІВ КОМІТЕТ МІНІСТРІВ РАДИ ЄВРОПИ**

Якщо було створено системи оцінювання роботи суддів, необхідно гарантувати, щоб незадовільні результати оцінювання мали б наслідком звільнення судді з посади або накладення інших стягнень лише за чітко визначених виняткових обставин. Строк повноважень суддів повинен бути визначений належним чином у законодавстві..

ПОПЕРЕДНІ ВИСНОВКИ

Дисциплінарна відповідальність суддів - є одним з основних елементів системи «стримування та противаги», яка повинна забезпечувати незалежність та безсторонність суду .

З іншого боку , вона не повинна ставати засобом впливу на суддів ,щоб покласти на них надмірний тягар та домогтись прийняття неправомірних рішень , порушуючи принцип пропорційності .

**Види дисциплінарних порушень у Законі
України №1402-VIII від 02.06.2016 року
«Про судоустрій та статус суддів» (ст.106)**

Скасування або зміна судового рішення не має наслідком дисциплінарну відповідальність судді, який брав участь у його ухваленні, крім випадків, коли скасоване або змінене рішення ухвалено внаслідок умисного порушення норм права чи неналежного ставлення до службових обов'язків.

**Види дисциплінарних порушень у Законі України
№1402-VIII від 02.06.2016 року
«ПРО СУДОУСТРІЙ ТА СТАТУС СУДДІВ» (СТ.106)**

1) умисне або внаслідок недбалості:

- а) незаконна відмова в доступі до правосуддя (у тому числі незаконна відмова в розгляді по суті позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги тощо) або інше істотне порушення норм процесуального права під час здійснення правосуддя, що унеможливило учасниками судового процесу реалізацію наданих їм процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків або призвело до порушення правил щодо юрисдикції або складу суду;**
- б) незазначення в судовому рішенні мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін щодо суті спору;**
- в) порушення засад гласності і відкритості судового процесу;**
- г) порушення засад рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості;**
- ґ) незабезпечення обвинуваченому права на захист, перешкоджання реалізації прав інших учасників судового процесу;**
- д) порушення правил щодо відводу (самовідводу);**

ПОНЯТТЯ НЕДБАЛОСТІ

- ч. 3 ст. 25 КК УКРАЇНИ «необережність є злочинною недбалістю, якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити».
- Коментар до ст. 367 “ Службова недбалість ” КК УКРАЇНИ :
- Службова недбалість може проявлятись у формі:
 - 1) невиконання службових, обов'язків через несумлінне ставлення до них;
 - 2) неналежного виконання службових обов'язків через несумлінне ставлення до них.
- Невиконання службових обов'язків означає невиконання службовою особою дій, передбачених як безумовних для виконання нею по службі. Цей вид недбалості називають "чистою" бездіяльністю - службова особа повністю не виконує свої обов'язки.
- Неналежне виконання службових обов'язків - це такі дії службової особи в межах службових обов'язків, які виконані не так, як того вимагають інтереси служби. Такий вид службової недбалості називають "змішаною" бездіяльністю, за якої службова особа виконує свої обов'язки неналежне, діє не до кінця, не вчиняє всіх очіуваних від неї дій.

Види дисциплінарних порушень у Законі України №1402-VIII від 02.06.2016 року «Про судоустрій та статус суддів» (ст.106)

2) безпідставне затягування або невжиття суддею заходів щодо розгляду заяви, скарги чи справи протягом строку, встановленого законом, зволікання з виготовленням вмотивованого судового рішення, несвоєчасне надання суддею копії судового рішення для її внесення до Єдиного державного реєстру судових рішень;

3) допущення суддею поведінки, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, зокрема в питаннях моралі, чесності, непідкупності, відповідності способу життя судді його статусу, дотримання інших норм суддівської етики та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду, прояв неповаги до інших суддів, адвокатів, експертів, свідків чи інших учасників судового процесу;

4) умисне або у зв'язку з очевидною недбалістю допущення суддею, який брав участь в ухваленні судового рішення, порушення прав людини і основоположних свобод;

ВИСНОВОК

ВЕНЕЦІАНСЬКОЇ КОМІСІЇ ДЛЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ МОЛДОВИ

ВІД 13.06.2016 Р.

- особиста відповідальність судді за рішення, винесені на національному рівні, які стали предметом скарги до ЄСПЛ, за наслідками якої було встановлене порушення ЄКПЛ державою, або ухвалене дружнє врегулювання або надана одностороння декларація - без фактичного встановлення вини національним судом може привести до ситуації, коли судді, побоюючись санкцій за порушення ЄКПЛ, будуть послідовно тлумачити закон на користь приватної сторони, навіть коли об'єктивна оцінка правового питання може, і навіть повинна, привести до іншого результату...
- Доктрина “живого інструменту” також ускладнює можливість для національних судів передбачити, яким буде рішення ЄСПЛ.
- Відповідальність без індивідуальної вини, доведеної судовим вироком, перешкоджає професійній свободі суддів інтерпретувати закон, оцінювати факти і зважувати докази в справах, як визнано європейськими стандартами. Відповідно до цих стандартів, помилкові рішення повинні бути оскаржені через апеляційний процес, а не шляхом визнання суддів відповідальними, якщо тільки помилка не відбувається через злий умисел або грубу недбалість з боку судді

Види дисциплінарних порушень у Законі України №1402-VIII від 02.06.2016 року «Про судоустрій та статус суддів» (ст.106)

5) розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати, або інформації, що стала відомою судді під час розгляду справи у закритому судовому засіданні;

6) неповідомлення суддею Вищої ради правосуддя та Генерального прокурора про випадок втручання в діяльність судді щодо здійснення правосуддя, у тому числі про звернення до нього учасників судового процесу чи інших осіб, включаючи осіб, уповноважених на виконання функцій держави, з приводу конкретних справ, що перебувають у провадженні судді, якщо таке звернення відбулося в інший, ніж передбачено процесуальним законодавством, спосіб упродовж п'яти днів після того, як йому стало відомо про такий випадок;

Види дисциплінарних порушень у Законі України №1402-VIII від 02.06.2016 року «Про судоустрій та статус суддів» (ст.106)

- 7) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Ради суддів України про реальний чи потенційний конфлікт інтересів судді (крім випадків, коли конфлікт інтересів врегульовується в порядку, визначеному процесуальним законом);**
- 8) втручання у процес здійснення правосуддя іншими суддями;**
- 9) неподання або несвоєчасне подання для оприлюднення декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в порядку, встановленому законодавством у сфері запобігання корупції;**
- 10) зазначення в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, завідомо неправдивих відомостей або умисне незазначення відомостей, визначених законодавством;**

Види дисциплінарних порушень у Законі України №1402-VIII від 02.06.2016 року «Про судоустрій та статус суддів»(ст.106)

11) використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ, або іншої вигоди, якщо таке правопорушення не містить складу злочину або кримінального проступку;

12) допущення суддею недоброчесної поведінки, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим доходам; неспіттвердження суддею законності джерела походження майна;

13) ненадання інформації або надання завідомо недостовірної інформації на законну вимогу члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та/або члена Вищої ради правосуддя;

Види дисциплінарних порушень у ЗУ «ПРО СУДОУСТРІЙ ТА СТАТУС СУДДІВ», В РЕДАКЦІЇ ,ПРИЙНЯТОЇ 02.06.2016 РОКУ (СТ.106)

14) непроходження курсу підвищення кваліфікації в Національній школі суддів України відповідно до направлення, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, або непроходження подальшого кваліфікаційного оцінювання для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді, або непідтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді за результатами цього кваліфікаційного оцінювання;

15) визнання судді винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією, у випадках, установлених законом;

16) неподання або несвоєчасне подання декларації родинних зв'язків суддею в порядку, визначеному цим Законом;

Види дисциплінарних порушень у Законі України №1402-VIII від 02.06.2016 року «Про судоустрій та статус суддів» (ст.106)

- 17) подання у декларації родинних зв'язків судді завідомо недостовірних (у тому числі неповних) відомостей;
- 18) неподання або несвоєчасне подання декларації доброчесності суддею в порядку, визначеному цим Законом;
- 19) декларування завідомо недостовірних (у тому числі неповних) тверджень у декларації доброчесності судді.

ОРГАНИ ТА ВИДИ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ (СТ.109)

- Дисциплінарні палати Вищої Ради правосуддя здійснюють дисципліне провадження відносно суддів (у порядку, визначеному Законом України "Про Вищу раду правосуддя»), яке включає: 1) попереднє вивчення та перевірку дисциплінарної скарги; 2) відкриття дисциплінарної справи; 3) розгляд дисциплінарної скарги та ухвалення рішення про притягнення або відмову в притягненні судді до дисциплінарної відповідальності.
- та можуть застосувати наступні види дисциплінарних стягнень:
- 1) **попередження**;
- 2) **догани** - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця;
- 3) **суворої догани** - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців;
- 4) **подання про тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя** - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді;
- 5) **подання про переведення судді до суду нижчого рівня**;
- 6) **подання про звільнення судді з посади**.

СТРОКИ ЗАСТОСУВАННЯ (ч.11-12 ст.109)

не пізніше трьох років із дня вчинення проступку без урахування часу тимчасової непрацездатності або перебування судді у відпустці чи здійснення відповідного дисциплінарного провадження.

якщо рішенням Європейського суду з прав людини встановлені факти, які можуть бути підставою для застосування дисциплінарного стягнення до судді, зазначений строк обраховується з дня набуття таким рішенням Європейського суду з прав людини статусу остаточного.

ПОДАННЯ ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ СУДДІ З ПОСАДИ (ч.8 ст.109)

- *1) Вчинення суддею істотного дисциплінарного проступку, грубого чи систематичного нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом судді або виявило його невідповідність займаній посаді:*
- - суддя допустив поведінку, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, у тому числі в питаннях моралі, чесності, невідкупності, відповідності способу життя судді його статусу, дотримання інших етичних норм та стандартів поведінки, які забезпечують суспільну довіру до суду;
- - суддя вчинив дисциплінарний проступок, маючи непогашене дисциплінарне стягнення (крім попередження чи догани), або має два непогашених дисциплінарних стягнення;
- - встановлено факт недоброчесної поведінки судді, у тому числі здійснення суддею або членами його сім'ї витрат, що перевищують доходи такого судді та доходи членів його сім'ї, законність джерел яких підтверджена; встановлення невідповідності рівня життя судді задекларованим ним та членами його сім'ї майну і доходам; використання статусу судді з метою незаконного отримання ним або третіми особами матеріальних благ або іншої вигоди;
- - суддю визнано судом винним у вчиненні корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- - суддя не виконав вимоги рішення органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо судді, ухваленого на підставі [пункту 4](#) частини першої цієї статті, або за результатами кваліфікаційного оцінювання, призначеного відповідно до пункту 4 частини першої цієї статті, суддя не підтвердив здатність здійснювати правосуддя у відповідному суді;
- - суддя умисно не подав декларацію доброчесності чи декларацію родинних зв'язків у встановлені строки або умисно задекларував недостовірні (в тому числі неповні) твердження у декларації доброчесності;
- - суддя допустив інше грубе порушення закону, що підриває суспільну довіру до суду.

ПОДАННЯ ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ СУДДІ З ПОСАДИ(ч.8 ст.109)

- 2) *порушення суддею обов'язку підтвердити законність джерела походження майна* - у разі якщо на вимогу органу, що здійснює дисциплінарне провадження, суддя не підтвердив законність джерела походження майна.

ПІДСТАВИ ДЛЯ ПОВЕРНЕННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ СКАРГИ(СТ.44 ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ РАДУ ПРАВОСУДДЯ »)

- 1) подана з порушенням порядку, визначеного Законом України "Про судоустрій і статус суддів", або не підписана чи не містить прізвища, імені, по батькові скаржника або судді, місця проживання (місця перебування, місцезнаходження) скаржника;
- 2) не містить відомостей про ознаки дисциплінарного проступку судді;
- 3) не містить посилання на фактичні дані (свідчення, докази) щодо дисциплінарного проступку судді;
- 4) містить виражені у непристойній формі висловлювання або висловлювання, що принижують честь і гідність будь-якої особи;
- 5) відносно судді, звільненого з посади або повноваження якого припинені на дату подання скарги;
- 6) ґрунтується лише на доводах, що можуть бути перевірені виключно судом вищої інстанції в порядку, передбаченому процесуальним законом.

Скаржник неодноразово протягом дванадцяти місяців, що передують даті надходження скарги, подавав дисциплінарні скарги, які були залишені без розгляду та повернуті скаржнику або за якими у відкритті дисциплінарної справи було відмовлено.

При розгляді питання про наявність підстав для повернення дисциплінарної скарги. **не оцінюються достовірність відомостей про ознаки дисциплінарного проступку у поведінці судді, докази його вчинення**
Рішення про повернення дисциплінарної скарги оскарженню не підлягає.

ПІДСТАВИ ДЛЯ ВІДМОВИ У ВІДКРИТТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ СПРАВИ (СТ.45 ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ РАДУ ПРАВОСУДДЯ»)

- **факти** неналежної поведінки судді, що повідомляються у дисциплінарній скарзі, **вже були предметом перевірки та розгляду і щодо них відмовлено у відкритті дисциплінарної справи або ухвалено рішення у дисциплінарній справі;**
- **закінчився встановлений законом строк для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності;**
- **очевидною метою подання скарги є спонукання судді до ухвалення певного судового рішення.**

Рішення про відмову у відкритті дисциплінарної справи ухвалюється Дисциплінарною палатою та оскарженню не підлягає.

ЗА ПРОЕКТОМ ЗАКОНУ УКРАЇНИ “ПРО ВИЩУ РАДУ ПРАВОСУДДЯ” (СТ.35,50-52)

РІШЕННЯ

Вищої ради правосуддя, ухвалене в її пленарному складі, може бути оскаржене до Верховного Суду протягом тридцяти днів з дня його ухвалення.

Дисциплінарної палати Вищої ради правосуддя оскаржується виключно до Вищої ради правосуддя, яка розглядає таку скаргу у пленарному складі.

Право на оскарження до суду рішення Вищої ради правосуддя, ухваленого за результатами розгляду скарги на рішення Дисциплінарної палати, мають суддя та скаржник, якщо рішення Вищої ради правосуддя ухвалене за його скаргою

Скаржник має право оскаржити рішення Дисциплінарної палати у дисциплінарній справі до Вищої ради правосуддя за наявності дозволу Дисциплінарної палати на таке оскарження.

**ПІДСТАВИ для СКАСУВАННЯ Рішення Вищої ради
ПРАВОСУДДЯ, УХВАЛЕНОГОЕ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗГЛЯДУ СКАРГИ
НА Рішення ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПАЛАТИ, (СТ.52 ПРОЕКТУ ЗАКОНУ
України «Про Вищу раду правосуддя»)**

склад Вищої ради правосуддя, який ухвалив відповідне рішення, не мав повноважень його ухвалювати;

рішення не підписано будь-ким із складу членів Вищої ради правосуддя, які брали участь у його ухваленні;

суддя не був належним чином повідомлений про засідання Вищої ради правосуддя;

рішення не містить посилань на визначені законом підстави дисциплінарної відповідальності судді та мотиви, з яких Вища рада правосуддя дійшла відповідних висновків

ВИСНОВКИ:

Слід надати тлумачення у Законі поняття «недбалості» , що відрізняється від поняття у кримінальному законодавстві .

Слід надати тлумачення “ невідповідності способу життя судді його статусу”, вказаному у п.3 ч.1 ст.106 Закону

Слід виключити виникнення відповідальності за рішеннями ЄСПЛ ,у зв'язку із доктриною “живого інструменту”

ВИСНОВКИ:

Слід виключити дублювання деяких складів дисциплінарних порушень , щоб уникнути порушення принципу правової визначеності та випадків , коли фактично за одне порушення можна буде формально застосувати декілька видів відповідальності

Склад дисциплінарного порушення не може підміняти поняття «судової помилки» , яка може та має бути виправлена при апеляційному чи касаційному розгляді . Також слід уникати вибіркового тлумачення.

ВИСНОВКИ:

Оскарження рішення ВРП до Верховного Суду потребує одночасного внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України. Реально такий механізм запрацює лише після створення Верховного Суду (орієнтовно в березні 2017). В період між набранням чинності Законом «Про ВРП» і до моменту, коли запрацює ВС, право на оскарження рішень ВРП реалізувати буде неможливо. Де-факто йдеться про вилучення ВРП з-під судового контролю.

Оскарження рішення Дисциплінарної палати до ВРП видається недоцільним і нефективним, оскільки така скарга буде вирішувати в умовах конфлікту інтересів, а отже розгляд не буде відповідати вимозі неупередженості. Окрім того, ВРП перетворюється в повторну інстанцію. Тому пропонується, щоб рішення Дисциплінарної палати оскаржувалися безпосередньо до суду. Водночас, доцільно встановити безумовну і єдину підставу перегляду рішення ДП на пленарному засіданні ВРП – наявність окремої думки члена Дисциплінарної палати.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ

суддя Одеського апеляційного адміністративного суду
Кравець О.О.

контакти :

e-mail : al-kravets@ukr.net

тел.раб. : 0487059619,